

ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ШТАТНОЇ СТРУКТУРИ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

ЧЕРКАССЬКИЙ Руслан Анатолійович - кандидат наук з державного управління

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1206-7774>

УДК 342.9

У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, запропоновано авторське визначення поняття «організаційно-штатна структура Державної митної служби України». Надано характеристику організаційно-штатній структурі даного центрального органу виконавчої влади, задля чого проаналізовано положення ряду законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів.

Ключові слова: організаційно-штатна структура, Державна митна служба, протидія та запобігання злочинності.

служби України слід тлумачити як сукупність управлінських елементів (органів, підрозділів та служб), котрі знаходяться в єдності та взаємозалежності, діяльність яких суворо впорядкована, а також відповідний даним елементам штат – коло ієрархічно розташованих посад. Варто відзначити, що однією з ключових особливостей організаційно-штатної структури саме Державної митної служби України є її неодноразова зміна протягом всього часу незалежності України.

Постановка проблеми

Кожен орган виконавчої влади нашої країни являє собою систему розгалужених підрозділів, одні з яких безпосередньо виконують покладені на нього робочі функції, інші забезпечують діяльність та трудових процес працівників і службовців. Не є виключенням Державна митна служба України, яка має розгалужену структуру, кожен елемент якої відіграє власну роль у реалізації завдань в митній галузі нашої держави, у тому числі, із протидії та запобігання злочинності. Організаційно-штатна структура характеризує зовнішні та внутрішні управлінські особливості відповідного підприємства, установи чи організації. Тобто, дана категорія показує зовнішню будову юридичної особи, а також відповідну їй систему посад в середині організації, а також специфіку їх розподілу та взаємозв'язку. Таким чином, організаційно-штатну структуру Державної митної

Стан дослідження

Характеристика адміністративно-правового статусу Державної митної служби неодноразово ставала предметом наукових пошуків різних фахівців, зокрема їй приділяли увагу: О.О. Бригінець, Т.І. Білоус-Осінь, В.О. Гацелюк, Н.В. Лебідь, О.П. Сікорський та багато інших. Втім, незважаючи на чималу кількість наукових здобутків, в юридичній літературі спірним залишається питання щодо поняття адміністративно-правового статусу Державної митної служби України.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є надати характеристику організаційно-штатній структурі Державної митної служби як суб'єкта запобігання та протидії злочинності. Задля досягнення вказаної мети необхідно вирішити наступні завдання: розкрити зміст поняття «організаційно-штатна структура»; роз-

крити положення норм чинного законодавства, в якому закріплюється організаційно-штатна структура Державної митної служби як суб'єкта запобігання та протидії злочинності.

Наукова новизна дослідження

Наукова новизна статті полягає у тому, що у статті дістала подальшого розвитку характеристика організаційно-штатної структури Державної митної служби як суб'єкта запобігання та протидії злочинності.

Виклад основного матеріалу

Основи організаційно-штатної структури Державної митної служби України встановлено Митним кодексом України від 13.03.2012 №4495-VI. Відповідно до статей 545–546 МК існує єдиний центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну митну політику та реалізує інші повноваження передбачені нормативно-правовими актами в галузі митної справи. Йому підпорядковують митниці та митні пости. Перші є митними органами, які у зоні своєї діяльності забезпечують виконання завдань, покладених на митні органи. Митниця є територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, має окремий баланс, рахунки в органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, печатку та бланк із зображенням Державного Герба України та із своїм найменуванням і діє відповідно до Конституції України, МУ, інших нормативно-правових актів та на підставі положення, яке затверджується наказом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику. Керівник центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, може делегувати керівникам митниць окремі повноваження, визначені Митним кодексом, законодавством про державну службу, іншими законами та положенням про центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику. Перелік делегованих повноважень визначається положенням про митницю,

яке підлягає погодженню з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Керівники митниць призначаються на посади та звільняються з посади керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, відповідно до законодавства про державну службу. Митниця здійснює свою діяльність на території однієї, двох чи більше адміністративно-територіальних одиниць України. Зони діяльності митниць визначаються положеннями про ці митниці [1].

В свою чергу, митний пост є митним органом, який входить до складу митниці як структурний підрозділ і в зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митні органи. Зони діяльності митних постів визначаються положеннями про ці пости. Положення про митні пости затверджуються керівниками відповідних митниць за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику. Створення, реорганізація та ліквідація митних постів здійснюються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, в порядку, визначеному законодавством. Керівники митних постів призначаються на посади і звільняються з посад керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, в порядку, визначеному законодавством [1].

В спеціальному відомчому нормативно-правовому акті, Положенні про Державну митну службу України визначено, що Держмитслужба здійснює повноваження безпосередньо та через територіальні органи. До територіальних органів Держмитслужби належать митниці та спеціалізовані органи. Держмитслужбу очолює Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України відповідно до законодавства про державну службу. Голова Держмитслужби має заступників, у тому числі одного першого, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України відповідно до законодав-

ства. Заступники Голови виконують повноваження відповідно до затвердженого Головою розподілу обов'язків. Граничну чисельність державних службовців та працівників Держмитслужби затверджує Кабінет Міністрів України. Структуру апарату Держмитслужби затверджує її Голова за погодженням з Міністром фінансів. Штатний розпис, кошторис апарату Держмитслужби затверджує Голова Держмитслужби за погодженням з Мінфіном [2].

Таким чином, організаційно-штатна структура Державної митної служби України, відповідно до норм чинного законодавства, має в своїй основі три складові: апарат, митниці та митний пост. Саме на основі цих елементів формується штат службовців Державної митної служби, як на центральному, так і на місцевому рівнях.

Ключове управлінське ядро Держмитслужби та найбільший спектр повноважень, щодо визначення тактичних і стратегічних напрямів її роботи, реалізації державної митної політики, а також запобігання та протидії злочинності у даній сфері має центральний апарат. Необхідно зауважити, що на території України структура та правовий статус апаратів центральних органів виконавчої влади врегульовано положеннями єдиного документу – Постанови КМУ «Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій» від 12.03.2005 №179. Відповідно до тексту вказаного акту, у складі апарату центральних органів виконавчої влади (крім міністерств) утворюються такі структурні підрозділи:

- департамент - структурний підрозділ, що утворюється для виконання окремих завдань з реалізації державної політики за певними напрямками діяльності центрального органу виконавчої влади, за умови, що в його складі буде не менш як чотири відділи;

- управління (самостійний відділ) - структурний підрозділ одногалузевого або однофункціонального спрямування; до складу управління входять не менш як два відділи;

- самостійний сектор - структурний підрозділ, що утворюється для виконання завдань за окремим напрямом діяльності органу виконавчої влади, функції якого неможливо поєднати з функціями інших структурних підрозділів;

- відділ у складі департаменту (управління) - структурний підрозділ, що утворюється для виконання завдань за одним напрямом (функцією) діяльності органу виконавчої влади тощо [3].

Структура апарату Державної митної служби України в цілому відповідає загально-встановленій системі та переважно містить в собі департаменти, відділи та управління, зокрема: Департамент профілювання митних ризиків, Департамент запровадження міжнародної транзитної системи, Відділ охорони державної таємниці та технічного захисту, Управління нетарифного регулювання і таке інше [4]. Ключові завдання із запобігання та протидії злочинності, у центральному апараті Держмитслужби здійснюють такі структурні елементи: Департамент організації митного контролю та оформлення та Департамент боротьби з контрабандою та порушенням митних правил.

Перший, згідно Наказу Держмитслужби «Про затвердження Положення про Департамент організації митного контролю та оформлення Державної митної служби України» від 23.03.2011 №240 має в числі своїх завдань: участь у реалізації державної політики у сфері митної справи відповідно до компетенції Департаменту; захист економічних інтересів України в межах компетенції Департаменту; за рішенням керівництва Держмитслужби представлення її інтересів у державних органах, установах і організаціях з питань, що належать до компетенції Департаменту, шляхом участі в робочих групах, комісіях тощо; організацію та реалізацію заходів з розвитку структури митної служби, інфраструктури та мережі пунктів пропуску через державний кордон України; сприяння виконанню зобов'язань за міжнародними договорами України з питань організації здійснення митного контролю товарів і транспортних засобів; адаптацію

національного законодавства в частині митного контролю та митного оформлення транспортних засобів перевізників та товарів, що переміщуються ними через митний кордон України, до положень міжнародних нормативно-правових актів з питань митної справи [5].

Інший структурний підрозділ Держмитслужби, відповідно до власного положення затвердженого Наказом Держмитслужби України від 07.04.2011 №289 є спеціалізованим митним органом, який в межах своєї компетенції та делегованих Держмитслужбою повноважень здійснює на митній території України державну митну справу та забезпечує комплексний контроль за додержанням законодавства України з питань державної митної справи, керівництво та координацію діяльності інших митних органів з питань запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил, організації та проведення службових розслідувань та перевірок, протидії легалізації (відмивання) коштів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Спрямування, координація та контроль діяльності Департаменту покладається на Голову Держмитслужби відповідно до розподілу функціональних обов'язків між Головою Держмитслужби та його заступниками. З питань організації службової діяльності Департаменту підпорядковуються підрозділи боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил митниць. Департамент виконує свої завдання як безпосередньо, так і через підрозділи митниць по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил [6].

На департамент покладається широкий спектр різноманітних завдань, а саме: участь у реалізації державної політики України у сфері державної митної справи шляхом запобігання та протидії контрабанді, боротьбі з порушеннями митних правил на всій митній території України; забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання вчиненню порушень вимог законодавства України з питань державної митної справи; організація діяльності митних органів з

виявлення, розкриття, припинення й профілактики порушень законодавства з питань державної митної справи, запобігання таким правопорушенням. Координація, у межах компетенції, взаємодії з цих питань митних органів з правоохоронними органами України, митними та іншими компетентними органами зарубіжних країн, міжнародними організаціями; організація та проведення заходів з протидії незаконному переміщенню через митний кордон України культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації, а також зброї та боєприпасів, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, фальсифікованих лікарських засобів, у тому числі з використанням кінологічних команд митних органів; контроль за діяльністю митних органів з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, результатами розгляду надісланих митними органами до органів досудового розслідування повідомлень про кримінальні правопорушення, дотримання законодавства з питань державної митної справи, додержання законодавства під час здійснення митними органами провадження у справах про порушення митних правил; тощо [6].

Наступну групу складових організаційно-штатної структури Державної митної служби України складають митниці. Відмітити в даному аспекті варто Наказ Держмитслужби «Про затвердження положень про територіальні органи Держмитслужби» від 29.10.2020 №489 який фактично формує правові засади територіальних митниць та митних постів в областях. Проаналізуємо до прикладу Положення про Київську митницю, згідно з яким остання є митним органом, який у зоні своєї діяльності безпосередньо здійснює митну справу, забезпечує виконання завдань покладених на митні органи, а також реалізацію делегованих повноважень Державної митної служби України, як її окремий підрозділ. Діяльність Київської митниці розповсюджується на територію м. Київ та Київської області [7].

Згідно з положенням митницю очолює начальник, що призначається та звільняється з посади Головою Держмитслужби за погодження з Міністром фінансів України та який очолює митницю, організовує та контролює її роботу; затверджує положення про структурні підрозділи митниці, у тому числі митні пости; призначає на посади та звільняє працівників Державної митної служби, які здійснюють свою трудову діяльність на посадах митниці; забезпечує трудову дисципліну серед працівників митниці; видає управлінські та розпорядчі документи з питань роботи митниці та її структурних підрозділів; забезпечує дотримання працівниками митниці вимог та обмежень антикорупційного законодавства і таке інше [7].

На митні пости покладається виконання завдань та функцій визначених Митним кодексом та положеннями, що затверджуються митницями, до яких пости відносяться. При цьому, роботу митних постів очолює начальник, який призначається на посаду безпосередньо Головою Держмитслужби. В межах діяльності кожної митниці існує певний перелік митних постів, який вичерпано наводиться у Наказі Міністерства фінансів України «Про затвердження Класифікатора Державної митної служби України, її територіальних органів та їх структурних підрозділів» від 26.11.2019 №465. Знов таки, якщо взяти для прикладу тільки Київську митницю, то в рамках неї на сьогоднішній день функціонують наступні митні пости: Митний пост «Аеропорт «Київ» (Жуляни)»; Митний пост «Вишневе»; Митний пост «Західний»; Митний пост «Київ-центральний»; Митний пост «Чайки» тощо [8].

Висновок

Підбиваючи підсумок представленого наукового дослідження слід відзначити, що організаційно-штатна структура Державної митної служби на сьогоднішній день включає в себе три головні ланки, кожна з яких в межах визначених повноважень виконує низку важливих завдань у напрямку запобігання та протидії злочинності. Водночас, останнє питання є структурно виділеним лише в межах централь-

ного апарату відомства. Саме там, утворено спеціальні Департаменти, ключові завдання яких спрямовано на боротьбу, попередження, профілактику злочинності у митній галузі. На рівні територіальних органів цей аспект роботи митних органів розчинюється в загальному функціоналі підрозділів.

Література

1. Митний кодекс України: кодекс від 13.03.2012 №4495-VI // Відомості Верховної Ради України. 2012. №44-45. ст.1175.
2. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: постанова, положення від 06.03.2019 №227 // Офіційний вісник України. 2019. №26. ст.900.
3. Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів та місцевих державних адміністрацій: постанова від 12.03.2005 №179 // Офіційний вісник України. 2005. №11. ст.522.
4. Структура: розділ // Офіційний веб-портал Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/structure>.
5. Про затвердження Положення про Департамент організації митного контролю та оформлення Державної митної служби України: наказ від 23.03.2011 №240 // Митна газета. –2011. №8. ст.13.
6. Про затвердження Положення про Департамент боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями: наказ від 07.04.2011 №289 // Митна газета. 2011. №9. ст.12.
7. Положення про Київську митницю: наказ від 29.10.2020 №489 // Офіційний веб-портал Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/documents/pro-utvorennia-teritorialnikh-organiv-derzhavnoyi-mitnoyi-sluzhbi-ukrayini-iak-vidokremenikh-pidrozdiliv-149>.
8. Про затвердження Класифікатора Державної митної служби України, її територіальних органів та їх структурних підрозділів: наказ від 26.11.2019 №465 // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/v0495201-19>.

АНОТАЦІЯ

Аргументовано, що організаційно-штатну структуру Державної митної служби України слід тлумачити як сукупність управлінських елементів (органів, підрозділів та служб), котрі знаходяться в єдності та взаємозалежності, діяльність яких суворо упорядкована, а також відповідний даним елементам штат – коло ієрархічно розташованих посад.

Встановлено, що організаційно-штатна структура Державної митної служби України, відповідно до норм чинного законодавства, має в своїй основі три складові: апарат, митниці та митний пост. Саме на основі цих елементів формується штат службовців Державної митної служби, як на центральному, так і на місцевому рівнях.

Узагальнено, що організаційно-штатна структура Державної митної служби на сьогоднішній день включає в себе три головні ланки, кожна з яких в межах визначених повноважень виконує низку важливих завдань у напрямку запобігання та протидії злочинності. Водночас, останнє питання є структурно виділеним лише в межах центрального апарату відомства. Саме там, утворено спеціальні Департаменти, ключові завдання яких спрямовано на боротьбу, попередження, профілактику злочинності у митній галузі. На рівні територіальних органів цей аспект роботи митних органів розпочинається в загальному функціоналі підрозділів.

Ключові слова: організаційно-штатна структура, Державна митна служба, протидія та запобігання злочинності.

SUMMARY

It is argued that the organizational and staffing structure of the State Customs Service of Ukraine should be interpreted as a set of management elements (bodies, departments and services) that are in unity and interdependence, whose activities are strictly regulated, as well as the corresponding staff - hierarchically located positions.

It is established that the organizational and staffing structure of the State Customs Service of Ukraine, in accordance with current legislation, is based on three components: staff, customs and customs post. It is on the basis of these elements that the staff of the State Customs Service is formed, both at the central and local levels.

It is generalized that the organizational and staffing structure of the State Customs Service today includes three main links, each of which, within the limits of its powers, performs a number of important tasks in the direction of preventing and combating crime. At the same time, the last issue is structurally allocated only within the central office of the department. It was there that special departments were established, the key tasks of which are aimed at combating, preventing and preventing crime in the customs sector. At the level of territorial bodies, this aspect of the work of customs authorities is dissolved in the general functionality of units.

Key words: organizational and staffing structure, State Customs Service, crime prevention and prevention.